

Prof. dr. Han Lindeboom:
'Ja, het gaat goed met de Noordzee.
Maar het moet nog veel beter.'

Prof. dr. Han Lindeboom is hoogleraar Mariene Ecologie aan de Wageningen University en onderzoeker bij Imares.

• Allerlei factoren hebben invloed op de staat van de Noordzee. Klimaat, en in toenemende mate de mens. Prof. dr. Han Lindeboom pleit voor bescherming in het groot.

Als ik naar buiten kijk bedenk ik me dat dit waarschijnlijk het kantoor is met een van de beste uitzichten van heel Nederland. Over de lage duinen, vlak voor het raam, zie ik in de verte de Mokbaai liggen. Daarnaast het Marsdiep met de Razende Bol en in de verte, in tegenlicht, de contouren van Den Helder glimmend in een waterig winterzonnetje. 'Wel jammer, we hebben dit jaar weinig bruinvissen gezien. Maar een paar jaar geleden zwom hier nog een bultrug voorbij, ik had hem zo van achter mijn bureau kunnen zien!' Voor me zit prof. dr. Han Lindeboom, hoogleraar Mariene Ecologie aan de Wageningen University en onderzoeker bij Imares.

Want als Duik-de-Noordzee-Schoon-duiker die met enige regelmaat op de Noordzee vertoeft, vraag ik me af of mijn beeld van de Noordzee wel klopt. We bezoeken wrakken, verwijderen achtergelaten netten en vistuig, onderzoeken soorten, maken filmbeelden en foto's. Op die manier proberen we de laatste stukken Noordzee met hard substraat (wrakken of stenen) te beschermen en onder de aandacht te brengen

van de publieke opinie en de politiek. Te vaak als we een wrak bezoeken, blijken we niet de enigen te zijn geweest. Wrakken als de Elbe en de Scott zijn gereduceerd tot trieste stukjes schroot. Mede daardoor bekruipt mij soms het gevoel dat het niet goed gaat met de Noord-zee. Daar startte mijn zoektocht naar iemand die vanuit een wetenschappelijke visie een bre-der beeld heeft van de staat van de Noordzee. Mijn vraag aan Han Lindeboom: ‘Hoe gaat het met de Noordzee?’

Uit de gevarenzone

‘Het gaat beter,’ luidt het korte antwoord. Me-teen daama: ‘De vervuiling van de Noordzee door bijvoorbeeld pcb’s, kwik, cadmium en tri-butyltin is behoorlijk teruggelopen maar, en zeker zo belangrijk: de visserijdruk is met zo’n veertig procent afgenomen. Met vrijwel alle commerciële soorten vis gaat het goed. Nog nooit sinds het begin van de metingen in 1957 was er zoveel schol. Haring, tong, griet, tarbot doen het allemaal goed en zelfs de kabeljauw lijkt voorzichtig uit de gevarenzone te krabbe-len.’ Gaat het dan helemaal goed? ‘Nee, dat ook weer niet. De biodiversiteit van de Noord-zee is de afgelopen 150 jaar dramatisch te-ruggelopen.’ Han draait zich om naar het raam en wijst naar de dijk van Den Helder. ‘In een krantenartikel van eind 19e eeuw werd verslag gedaan van een viswedstrijd die langs de dijk gehouden werd en de meest gevangen vis was de rog! Die zijn nu, net als haaien, zo goed als verdwenen uit de Noordzee. Roggen en haaien planten zich langzaam voort, het duurt onge-veer vijf jaar voordat ze eieren leggen. Dat zorgt ervoor dat het herstel een kwestie van heel lange adem gaat worden. Grappig is dat er zelfs een door de mens afgedwongen evo-lutie plaats lijkt te hebben gevonden waarbij deze vissen zich sneller gingen voortplanten. Maar er zijn positieve signalen van vissers dat ze vaker haaien en roggen vangen. Dat moe-ten we zien als een teken van herstel.’

Han staat op en begint de kasten op zijn kamer af te zoeken naar een tekening die uiteindelijk in digitale vorm gevonden wordt op zijn PC.

‘Zo’n 150 jaar terug was er 20.000 km² hardsubstraat in de vorm van oesterbanken. Die zijn nu volledig verdwenen.’

Schematisch worden de factoren weergegeven die van invloed zijn op de Noordzee. ‘Het kli-maat verandert, deels onder invloed van de mens maar ook de natuurlijke variatie speelt een belangrijke rol. De zon heeft een 11-jarige cyclus, de zon en maan samen een 18-jarige en daarboven nog eens een 90-jarige cyclus,

allemaal factoren die een rol spelen bij veran-deringen in de Noordzee. En alhoewel er veel meer factoren een rol spelen veroorzaken ze met enige regelmaat een regimeshift: een vrij plotselinge omslag. Rond 1890 was er zo’n omslag gaande waardoor de visserij langs de rand van de afgrond ging.’

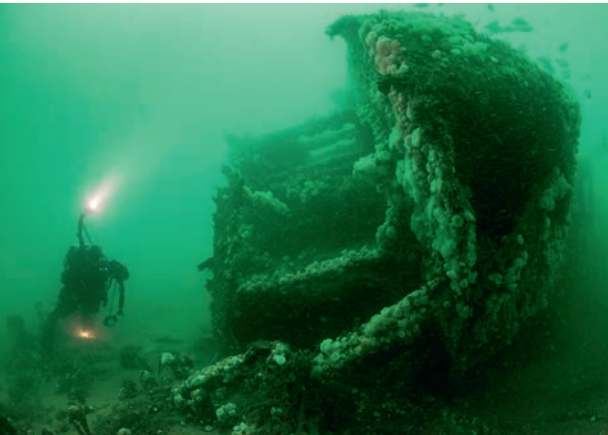
Leeggevestig

Hij staat weer op en trekt een enorm boek te-voorschijn. Het is een prachtige reproductie van een oude Engelse visatlas uit 1883. ‘Rond die tijd ontstonden overal rond de Noordzee on-

gelen genomen worden om de vissoort te red-den. Rond 1990 was er weer zo’n regimeshift. Op het ene moment is bijvoorbeeld de haring dominant en vijf jaar later is de zandspiering dat. Waardoor de regimeshifts veroorzaakt worden is nog steeds niet duidelijk, vrijwel zeker omdat het een uiterst complex samenspel is van oorzaken, met name ook klimaat. Maar niet alleen deze natuurlijke variatie is een factor. De menselijke factor was ooit te verwaarlozen maar is inmiddels een niet te missen grootheid geworden.’ Han Lindeboom bladert door de visatlas en laat een kaart zien van de Noord-zeebodem. ‘Zo’n 150 jaar terug was er 20.000 km² hardsubstraat in de vorm van oesterbanken. Die zijn nu volledig verd-wenen. Ook steenvelden

zoals de Texelse Stenen zijn grotendeels verd-wenen en grote gebieden met veenblokken zijn door de jaren heen, als een soort van bijvangst, leeggevestig.’

Het gesprek stokt even als achter professor Lin-deboom een kleine flat langs vaart. De veerboot

van de TESO manoeuvreert de haven binnen. Het gesprek dwaalt even af naar zijn andere passie: het Nationale Park van Texel waarvan Han de bestuursvoorzitter is. De uitdagingen die daar zijn door het verschillende gebruik, zijn vergelijkbaar met die bij de te beschermen ge-bieden op de Noordzee. Visserij, mijnbouw, transport, natuurbeschermers, recreatie, alle-maal partijen die recht hebben op het gebruik van de Noordzee. De uitdaging is om daar een juiste balans in te vinden.

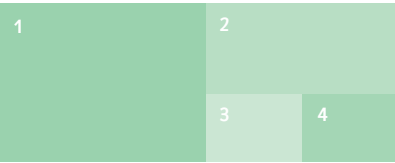
‘Wat wij momenteel doen met de beschermde gebieden heeft eigenlijk geen zin,’ oordeelt Lin-deboom. ‘Neem de Klaverbank of de Doggers-bank: een klein deel (waar toch al niet gevestigd werd) is beschermde zone gemaakt, maar daar-mee wordt het gebied zo versnipperd dat er van effectieve bescherming geen sprake is. Een stukje hier, een stukje daar: dat werkt niet. Wat veel beter zou werken is om met de juiste ge-tallen misschien een of twee grote gebieden goed te beschermen en de rest verantwoord te bevissen. Vijfentwintig jaar geleden stelde ik al voor om 25% van de Noordzee te sluiten. Tot aan de minister toe werd ik op het matje

geroepen, maar 25% sluiten betekent nog altijd dat 75% van het gebied open is. En als je nu kijkt is er in die 25 jaar effectief niets bereikt.’

Toch lijkt er een kanteling gaande te zijn in het bewustzijn van de publieke opinie, werp ik tegen. ‘Dat mag dan misschien zo lijken maar sinds Henk Bleker (van 2010 tot 2012 staatssecretaris van Economische Zaken, Land-bouw en Innovatie – red.) is natuur uit. Men-sen nemen natuur voor lief, ze vinden het mooi maar dat je er wat voor moet doen en vooral: dat je er wat voor moet laten, dat dringt niet door. De bereidheid om iets op te geven is be-perkt waardoor effectief beschermen vrijwel niet lukt. Wat de zaken nog eens verergert is dat natuur in Nederland is ondergebracht bij Economische Zaken. Natuur moet financieel gemaakt worden.’

Grote vissen

Toch ziet Han Lindeboom ook lichtpuntjes: ‘De bescherming van het Friese front en de Oes-tergronden lijkt een reële kans van slagen te krijgen. Als we maar in staat zijn om duidelijk te maken over welke bedragen het werkelijk

- 1. ‘Mensen nemen natuur voor lief’
- 2. ‘De biodiversiteit van de Noordzee is de afgelopen 150 jaar dramatisch teruggelopen.’
- 3. ‘Wat wij momenteel doen met de beschermde gebieden heeft eigenlijk geen zin.’
- 4. Te vaak als we een wrak bezoeken, blijken we niet de enigen te zijn geweest.

gaat. Een faillissement van één filiaal van V&D kostte al meer dan wat het vissers zou kosten om niet meer in die twee gebieden te vissen. Waar het om gaat is dat we proberen de voor-waarden te scheppen zodat de vroegere bio-diversiteit kan terugkomen. Of dat gaat lukken weet je nooit helemaal zeker – het klimaat verandert ook. Maar als je niets doet krijg je die oesters en grote vissen in ieder geval niet terug. Dus om het antwoord op je vraag samen te vatten: ja, het gaat goed met de Noordzee. Maar het moet nog veel beter.’